

УДК 327.3

Дмитро Коротков,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця,

Dmytro.korotkov@hneu.net

ORCID ID: 0000-0003-2732-0824

DOI 10.29038/2524-2679-2022-03-18-30

МІЖНАРОДНІ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ХАРАКТЕР ВПЛИВУ НА СУЧАСНІ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

У статті проаналізовано зміст дефініції «міжнародні неурядові організації». З'ясовано, що більшість неурядових організацій створюються для розв'язання конкретних проблем і діють у межах певної проблематики. На сьогодні ці організації активно займаються питаннями, пов'язаними з наданням гуманітарної допомоги, захистом прав людини та охороною навколишнього середовища, забезпеченням миру й безпеки, беруть участь в освітніх програмах, спортивних проєктах. Вони забезпечують аналіз та експертну оцінку різних (у тому числі глобальних) проблем, діють як механізм «раннього оповіщення» й сприяють здійсненню контролю за виконанням учасниками зобов'язань за міжнародними угодами. Зазначається, що однією з причин перетворення міжнародних неурядових організацій у головного актора світового політичного процесу є їх функціональна спрямованість на встановлення зв'язків між державами й недержавними сегментами. У цьому випадку неурядові організації виступають як неполітичні організації та спроможні діяти в такій якості як на національному, так і на міжнародному рівні. Усе це призвело до того, що формально в більшості держав світу знято бар'єри для виходу неурядових організацій на світовий рівень. Створюються механізми, що полегшують міжнародну діяльність таких організацій. Роль міжнародних неурядових організацій у міжнародних відносинах зазнала якісних змін і завдяки збільшенню фінансування за рахунок державних та приватних грантів. Сьогодні МНУО на постійній основі забезпечують виконання багатьох життєво важливих функцій

міжнародного спілкування й співробітництва. У цих умовах будь-які спроби побудувати однополярний світ не можуть бути реалізовані на практиці.

Ключові слова: держава, міжнародні неурядові організації, міжнародні урядові організації, громадська думка, функції неурядових організацій.

Dmytro Korotkov,

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics,

ORCID ID: 0000-0003-2732-0824

INTERNATIONAL NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS: THE NATURE OF INFLUENCE ON CONTEMPORARY INTERNATIONAL RELATIONS

The article of the definition of “international non-governmental organizations” is analyzed in the article. It was found out that the vast majority of non-governmental organizations are created to solve specific problems and act within the framework of certain issues. Today these organizations are actively involved in issues related to humanitarian assistance, human rights and environmental protection, peace and security, participate in educational programs, sports projects. They provide analysis and expert evaluation of various, including global problems, act as a mechanism of “early warning” and contribute to monitoring the implementation of obligations of parties under international agreements. The author notes that one of the reasons why international nongovernmental organizations have become the main actor in the global political process is their functional focus on establishing links between states and non-state segments. In this case, non-governmental organizations act as a non-political organization and are able to act both nationally and internationally. All this has led to the fact that, formally, in most states of the world, the barriers to the entry of non-governmental organizations at the global level have been removed. Mechanisms are being created to facilitate the international activities of such organizations. The role of international NGOs in international relations has also undergone qualitative changes due to the increase in funding through public and private grants. Today, NGOs permanently carry out many vital functions of international communication and cooperation. Under these conditions any attempts to build a unipolar world cannot be realized in practice.

Key words: state, international non-governmental organizations, international governmental organizations, public opinion, functions of non-governmental organizations.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Дедалі більшу роль у процесах глобального управління починають відігравати недержавні актори. Особливе місце серед них посідають міжнародні неурядові організації (МНУО). В останнє десятиліття їх кількісне зростання особливо помітне. У зв'язку з цим очевидно, що вивчення ролі та значення міжнародних неурядових організацій у процесах глобального управління – нагальна потреба сучасної науки. Спроби надати визначення поняття «міжнародна неурядова організація» робилися неодноразово, але всі вироблені поняття мають певні недоліки (не відображають правову природу МНУО, членство, цілі діяльності тощо). Більшість неурядових організацій створюються для розв'язання конкретних проблем чи діють у межах певної проблематики. На сьогодні ці організації активно займаються питаннями щодо надання гуманітарної допомоги, захисту прав людини та охорони навколишнього середовища, побудови демократії, забезпечення миру й безпеки та беруть участь в освітніх програмах, спортивних проєктах. Вони забезпечують аналіз й експертну оцінку різних (у тому числі глобальних) проблем, діють як механізм «раннього оповіщення» та сприяють здійсненню контролю за виконанням учасниками зобов'язань за міжнародними угодами. Але, незважаючи на досить позитивну роль МНУО у їхній діяльності, існують також певні проблеми. На адресу МНУО досить часто звучать звинувачення у втручанні у внутрішні справи держави, їхня діяльність часто має політизований характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на удавану велику кількість літератури стосовно проблематики діяльності МНУО різного рівня, фундаментальних вітчизняних досліджень практично немає. Нині видано значний обсяг наукових праць, у яких аналізовано окремі аспекти досліджуваної проблематики: становлення та розвиток міжнародних організацій і неурядових організацій щодо громадянського суспільства й взаємодії цих організацій з урядами країн стосовно захисту прав і свобод людини в різноманітних сферах суспільства (економічна, інформаційна, правова, політична, культурна та ін.). Серед них потрібно відзначити роботи вітчизняних науковців: М. Баймуратова, В. Баркова, В. Безродної, В. Горбатенка, Г. Зеленько, Г. Калінічева, С. Кириченка, О. Кучика, А. Малько, М. Осушного, Т. Розової, С. Рябова, М. Рябчука, Є. Пожидаєва, О. Скрипника, Г. Тарасенко, Г. Щедрової й ін. Серед іноземних авторів із цієї проблематики – У. Аллемані, У. Бека, Е. Гідденса, О. Неклессу, Д. Розенау, А. Токвіля, Ф. Шміттера й ін.

Мета статті – визначитися з дефініцією «міжнародні неурядові організації», проаналізувати функціональний характер впливу міжнародних неурядових організацій на світовий політичний процес і причини збільшення впливу неурядових організацій, порівняно з державою.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На початку ХХІ ст. структура світової політики стрімко ускладнюється. Усе більшу роль у процесах глобального управління починають відігравати недержавні актори. Особливе місце в тому числі займають міжнародні неурядові організації (МНУО). За останні двадцять років вони заявили про себе як про нову потужну силу в системі сучасних міжнародних відносин. Значною мірою вони потіснили такі традиційні суб'єкти, як держави, міжнародні урядові організації (МУО) та ТНК.

Неурядові організації в сучасному вигляді з'явилися ще в ХІХ ст., проте суттєвого політичного впливу вони набули лише в другій половині ХХ ст. Спроби вироблення визначення поняття «міжнародна неурядова організація» простежували неодноразово, але всі наявні дефініції цього поняття мають певні недоліки (не відображають правову природу МНУО, членство, цілі діяльності тощо). Сам термін «неурядова організація» увійшов до міжнародно-юридичного лексикону під час створення Статуту Організації Об'єднаних Націй у 1945 р. завдяки включенню до нього статті 71 – радикальної на ті часи інновації, що дала змогу МНУО на легальних засадах брати участь у міжнародних відносинах та міждержавної дипломатії [5].

Неурядові організації є найбільш яскравим виразом того, що називається громадянським суспільством, тобто сферою, у якій соціальні рухи формуються залежно від цілей, кола учасників і тематичних інтересів. У дослідженнях, проведених у рамках Римського клубу, неурядові організації отримали назву «босонога революція», або «народна сила» [6, р. 35]. Зазначимо, що в правовій літературі наголошено на кількох критеріях, наявність яких дає підставу віднести ту чи іншу організацію до категорії МНУО. Зокрема, у резолюції 288 (Х) В ЕКОСОС (Економічна та Соціальна ради ООН) від 27 лютого 1950 р. зазначено, що «будь-яка міжнародна організація, не заснована на підставі міждержавної угоди, вважається неурядовою організацією» [4].

Тема визначення поняття неурядових організацій дуже актуальна в міжнародному політологічному дискурсі. Ж. Мейно визначає неурядові організації (НУО) як «групи тиску», що діють на міжнародній арені й впливають на міжурядові організації, уряди держав і громадську думку [10, р. 113]. Погляди Ж. Мейно поділяє також Й. Ладор-Ледерер, додаючи, однак, що МНУО при цьому виконують корисні функції, будучи своєрідною соціальною противагою державі, яка не може розв'язувати основні, життєві проблеми, котрі стоять перед міжнародною спільнотою [9, р. 379]. Д. Карро й П. Жюйар вважають, що МНУО – це створені з ініціативи приватних-фізичних осіб об'єднання членів різної державної власності, створені задля здійснення міжнародної діяльності некомерційного характеру, та мають статус юридичної особи за внутрішнім, а не міжнародним правом [2, с. 23].

У Щорічнику міжнародних організацій (Yearbook of International Organizations) поняття МНУО конкретизується через перерахування її основних ознак: відсутність мети отримання прибутку, визнання принаймні однією державою або наявність консультативного статусу при міждержавних (міжурядових) організаціях, отримання коштів більш ніж з однієї країни [15].

Отже, спираючись на висловлені у вітчизняній та зарубіжній міжнародно-правовій літературі думки, положення, зафіксовані в міжнародних документах МНУО, можна визначити як засноване на ідеї «народної дипломатії», організаційно-структуроване некомерційне об'єднання фізичних та юридичних осіб (а в деяких випадках і офіційних представників держав) кількох країн для виконання правомірної міжнародної діяльності, сфері їхньої компетенції на благо людству. Неурядова організація – це організація, незалежна від уряду, основна місія якої не є комерційною та яка фокусується на соціальних, культурних, екологічних, освітніх й інших питаннях. МНУО звертаються до широкого кола потреб у реагуванні та відновленні. Це можуть бути МНУО, приватні добровільні організації, міжнародні організації, донорські агенції чи координаційні організації. Потрібно відзначити, що міжнародні неурядові організації цінують свою незалежність і нейтралітет; вони, зазвичай, децентралізовані, віддані справі та значною мірою орієнтовані на практику.

Головна функція міжнародних неурядових організацій полягає у встановленні зв'язків між державами й недержавними сегментами. У цьому випадку неурядові організації виступають як неполітичні утворення та спроможні діяти в такій якості на як національному, так і

міжнародному рівні. Така можливість ґрунтується на зростанні довіри. Одним із чинників, що сприяють встановленню довіри між урядами та неурядовими організаціями, є те, що багато неурядових організацій проходять національну реєстрацію своїх установчих актів, у яких викладено їхні цілі й завдання.

Основною «зброєю» МНУО у сфері міжнародної політики є мобілізація міжнародної громадської думки, а методом досягнення цілей – тиск на міжнародні міжурядові організації (насамперед на ООН). Саме так діють, наприклад, Грінпіс, Міжнародна Амністія, Міжнародна Федерація з прав людини або Всесвітня організація боротьби проти катування (остання показова і в тому плані, що об'єднує зусилля понад 200 національних організацій, мета яких – боротьба проти катування) [14]. Тому МНУО нерідко називають міжнародними групами тиску. Як відомо, у політичній соціології термін «групи тиску» фіксує відмінність громадських організацій від політичних партій: якщо партії прагнуть до досягнення та виконання владних функцій у суспільстві, то групи тиску намагаються задля захисту своїх інтересів впливати на владу, залишаючись поза владними структурами й інститутами [3] (наприклад профспілки, підприємницькі об'єднання, жіночі організації тощо). Аналогічний характер мають і МУО як щодо ставлення до «влади», що має зазвичай зовсім інший характер на міжнародній арені, так і стосовно методів та високої ефективності їх дій.

Останнім часом вплив неурядових організацій на міжнародну сферу посилюється, їх кількість стрімко зростає. На сьогодні, за офіційною статистикою Організації Об'єднаних Націй (ООН), у світі існує понад 78 тис. міжнародних МНУО. Змінюється як кількість організацій, так і роль та функції, котрі вони виконують. Від цих функцій залежить рівень впливу неурядових організацій на світовий політичний процес.

Коріння «революційного прориву» в діяльності неурядових організацій – у зростанні незадоволеності громадян у діях урядів своїх держав. Громадяни не впевнені, що уряди мають достатню інформацію для прийняття чітких і зважених рішень у галузі міжнародних відносин. У зв'язку з цим людство вступає в стадію такого розвитку міжнародних відносин, коли держави свідомо втрачають монополію єдиних суб'єктів міжнародних відносин. Уряди у всьому світі починають визнавати проблему «стійкості та стабільності», і цей термін розглядається в обговореннях державної політики. Будь-який уряд не може працювати в цій галузі поодиноко; потрібно співпрацювати з іншими урядами, щоб розв'язати цю проблему в глобальному контексті. Згідно з опитуванням

експертів, проведеним компанією GlobeScan, провідну роль у досягненні стійкості й стабільності відіграватиме бізнес (35 %), за ним – неурядові організації (30 %) та уряди (24 %) [13]. Головне питання сучасних міжнародних відносин: чому поступово збільшується вплив неурядових організацій, порівняно з державою?

Формально в більшості держав світу знято бар'єри для виходу неурядових організацій на світовий рівень. Створюються механізми, що полегшують міжнародну діяльність таких організацій. Наприклад, за Європейською конвенцією про міжнародні неурядові організації, прийнятою Радою Європи, держави-учасниці конвенції зобов'язуються створювати сприятливі юридичні умови для діяльності не лише «своїх», а й закордонних неурядових організацій. Міжнародний характер, відповідно до цього документа, визнається за організаціями, у складі яких є принаймні два члени з двох країн [1].

МНУО може бути заснована лише в тих організаційно-правових формах, окреслених законами кожної країни. На сьогодні в багатьох країнах світу існує можливість створення некомерційних організацій у таких формах, як громадська організація; громадський рух; суспільний фонд; громадська установа; орган громадської самодіяльності; некомерційне партнерство; автономна некомерційна організація; фонд; асоціація (союз); релігійна організація; товариство власників житла; споживче товариство; спілка споживчих товариств; споживчий кооператив; сільськогосподарський кооператив; спілка сільськогосподарських кооперативів; професійна спілка.

Здається, що міжнародні неурядові організації обрали своїм простором впливу країни, що розвиваються та не є демократичними. Це хибна думка, і у своєму дослідженні автор аналізує умови діяльності міжнародних неурядових організацій на прикладі США, країни, котра має величезний вплив на сучасний міжнародний політичний процес, але й сама держава схильна до впливу з боку міжнародних неурядових організацій. У США існує близько 1,5 мільйона неурядових організацій та 26 типів громадських організацій, починаючи від асоціацій підприємців до благодійних організацій і приватних клубів. Однак потрібно відзначити, що, незважаючи на таке різноманіття, будь-яка організація, що входить до цих 26 категорій, повинна мати наступні п'ять основних характеристик:

- мати організаційний статус, тобто певну структуру й сталість;
- бути неурядовою організацією, тобто не входити до складу державного апарату;

- бути організацією, яка не має права на виплату доходів її власникам та керівникам, але зобов'язана використовувати їх на цілі організації;
- бути самоврядною, тобто не підкорятися будь-яким іншим відомствам чи організаціям;
- працювати на благо суспільства [11].

Відповідно, нормативні акти США, котрі впливають на організації громадянського суспільства, призначені для полегшення та підтримки створення неурядових організацій (НУО). Нормативні акти США розроблені, зокрема, для того, щоб уникнути суджень про цінність чи роботу тієї або іншої НУО. Американські й міжнародні НУО представляють практично всі мислимі ідеології, політичні відносини, релігії, соціальні проблеми та групи інтересів. Деякі глибоко залучені до політичного процесу; інші безпартійні, діють далеко від політичного процесу та займаються лише соціальними питаннями

Зазначимо, що неурядові організації США реалізують широкий спектр діяльності, включаючи політичний захист із таких питань, як зовнішня політика, вибори, довкілля, охорона здоров'я, права жінок, економічний розвиток і багато інших питань. Вони часто розробляють та розглядають нові підходи до соціальних й економічних проблем, які уряди не можуть розв'язати поодиночі. Велика кількість МНУО США працює у сферах, не пов'язаних із політикою. До них належать волонтерські організації, засновані на спільній релігійній вірі, профспілки, групи, які допомагають уразливим людям, таким як бідні чи інваліди, та групи, котрі прагнуть розширити можливості молоді чи маргіналізованих груп населення. Поступово американські регіональні неурядові організацію стають транснаціональними й розповсюджують свою діяльність у багатьох країнах світу.

Справді, міжнародні неурядові організації існують, щоб представляти практично всі можливі справи. Їхні джерела фінансування включають пожертвування приватних осіб (американських чи іноземних), комерційні компанії приватного сектору, благодійні фонди чи гранти від федерального уряду, уряду штату або місцевого самоврядування. Джерела фінансування також можуть містити іноземні уряди. Закон США не забороняє іноземне фінансування НУО; чи надходить це іноземне фінансування з державних чи недержавних джерел [8].

Хоча більшість МНУО існують у країнах за абсолютно альтруїстичними причинами – у надії на просування прав людини, здоров'я, економічного розвитку, демократії та охорони природи – багато урядів у всьому світі приділяють пильну увагу міжнародним

неурядовим організаціям через небезпеку, що іноземні організації та їх іноземне фінансування передбачають політичний вплив зовні. Деякі уряди також бояться культурного впливу на громадян країни МНУО, які потенційно можуть вплинути на зміни місцевих звичаїв і владних структур. Щоб продовжити свою діяльність на міжнародному рівні, лідери МНУО повинні бути в курсі змін у законах, котрі вимагають від іноземних організацій подолати перешкоди, раніше, чим надавати допомогу конкретним країнам. Через пильну увагу до іноземного фінансування та потенційного політичного впливу, що надходить до країни через її приймаючу НУО, більшість країн вимагає, щоб НУО й інші іноземні організації реєструвалися в місцевих органах влади та часто дотримувалися додаткових умов, перш ніж вони зможуть законно діяти в цій країні.

Зазначимо, що в Сполучених Штатах є багато іноземних НУО, які виконують важливу й цінну роботу, на думку американців, у країні. Іноземні НУО можуть зареєструватися в США, заповнивши просту форму як некомерційну організацію. Деякі діють як безпартійні фонди, тоді як інші пов'язані з іноземними політичними партіями й діють як аналітичні центри та посередники з організаціями США, котрі займаються зовнішньою політикою. Ці фонди організують програми для своїх політиків, коли вони приїжджають до Сполучених Штатів, та організують конференції, молодіжні обміни й стипендії/стипендії. Вони також фінансують і реалізують спільні проекти з американськими НУО. Ці зарубіжні партійні інститути, що повністю фінансуються іноземними урядами, не мають особливих обмежень на їхню діяльність у Сполучених Штатах, можуть вільно проводити збори та публікувати матеріали.

Неурядові організації в останні десятиліття активно виступають у ролі незалежного учасника внутрішніх і зовнішніх відносин окремих країн та міжнародних відносин загалом. Майже всі суспільно-політичні й міжнародно-правові питання та проблеми розв'язуються, зокрема, під їх непрямым або прямим впливом. Деякі міжнародні МНУО мають більший вплив у світі, ніж окремі держави чи їх група. Потрібно зазначити, що процеси інтернаціоналізації та глобалізації стирають кордони для діяльності неурядових організацій і їх вплив на світовий політичний процес важко переоцінити. Міжнародні неурядові організації діють у різних сферах та мають багатофункціональний характер.

Можна виокремити такі види діяльності міжнародних неурядових організацій:

- участь у прийнятті рішень у міжнародних організаціях, при цьому обстоюючи свої інтереси, у тому числі шляхом надання експертних оцінок і рекомендацій;
- участь у плануванні, проведенні та моніторингу;
- проєктів, що реалізуються чи фінансуються міжнародними міжурядовими організаціями;
- контролю над виконанням зобов'язань, прийнятих державами;
- участь у процедурах урегулювання спорів у рамках міжнародних міжурядових організацій [12, р. 131].

Усі функції неурядових організацій можна розділити на дві категорії – операційні функції й функції лобіювання. Операційна функція належить до проведення конкретних заходів та реалізації програм, котрі спрямовані безпосередньо на зміну умов існування людей, розв'язання різноманітних проблем, актуалізацію культури й т. ін. Функції лобіювання спрямовані на формування думок, політики, практик національних і міжнародних державних акторів, представників бізнесу, соціальних груп та суспільства загалом.

На думку автора, головна функція міжнародних неурядових організацій полягає у встановленні зв'язків між державами й недержавними сегментами. У цьому випадку неурядові організації виступають у ролі неполітичної організації та спроможні діяти в такій якості на як національному, так і міжнародному рівні.

На думку автора, збільшення впливу міжнародних неурядових організацій на світовий політичний процес сприяло й збільшення фінансування за рахунок державних і приватних грантів. Це фінансування надходить із різних джерел та перенаправляється у всіх можливих напрямках. Найбільшою у світі МНУО є Фонд Білла й Мелінди Гейтс зі статком у 28,8 млрд дол. 160 міжнародних неурядових організацій (МНУО), пов'язаних із InterAction, мають сукупний річний дохід у розмірі 2,3 млрд дол. [13].

НУО засновані на членстві, такі як Amnesty International, які відмовляються приймати гроші від політичних партій, агентств або урядів, тоді як інші НУО є комерційними організаціями, орієнтованими на лобіювання інтересів, що ґрунтуються на отриманні прибутку. стають залежними від урядів у питаннях фінансування та контрактів на надання послуг.

Наприклад, 70 % бюджету CARE International (420 млн дол. США) надійшло від державних внесків у 2001 р., 25 % доходу Oxfam – від уряду ЄС і Великобританії, а 46 % доходу організації «Лікарі без кордонів»

– із державних джерел. Аналогічно організація World Vision отримала від уряду США товарів на 55 млн дол. Одні з найбільших МНУО за розміром та фінансовою потужністю містяться в гуманітарній сфері. Наприклад, Oxfam, World Vision, CARE та Save the Children – усе це сильні бренди, що належать дуже великим організаціям із сильною фінансовою потужністю. Річний бюджет найбільшої МНУО – World Vision – у 2021 р. становив 2,6 млрд дол. [7]. Деякі з інших НУО можуть похвалитись аналогічними фінансовими ресурсами. Понад 70 % коштів, що виділяються на допомогу, надходить у найбільші НУО. У вісімку найбільших входять такі організації:

1. World Vision, \$2,6 млрд (2021);
2. Oxfam, \$912 млн (2020–2021);
3. CARE, \$624 млн (2005);
4. Save the Children, \$839 млн (2020);
5. Католицька служба допомоги, \$694 млн (2005);
6. Лікарі без кордонів, \$ 1,63 млрд дол. (2021);
7. Міжнародний комітет порятунку, \$825 млн (2020) [13];
8. Корпус милосердя, \$356 млн (2005).

Потрібно звернути увагу на те, що ці організації об'єднались у мережу та вплинули й впливають на світову політику.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Глобальна політика зазнала радикальних змін у результаті зростання неурядових організацій. МНУО перейшли від ролі другого плану до присутності в центрі світової політики та, як наслідок, впливають на владу й на формування політики в глобальному масштабі. Деякі організації, такі як Amnesty International і Greenpeace, фактично стали брендами МНУО та допомогли зробити міжнародні неурядові організації провідними акторами міжнародних відносин. Існують також інші впливові міжнародні неурядові організації, ефективність зусиль яких застала уряди й інші глобальні багатосторонні інституції зненацька. У відповідь ці зусилля змусили уряди шукати способи залучення МНУО до процесу прийняття рішень і взаємодії з ними.

Роль міжнародних неурядових організацій у міжнародних відносинах зазнала якісних змін. Із допоміжних інструментів для розв'язання окремих проблем взаємодії суверенних держав вони перетворилися на сегмент міжнародного життя, глибоко інтегрований у систему. Сьогодні МНУО на постійній основі забезпечують виконання багатьох життєво важливих

функцій міжнародного спілкування й співробітництва. У цих умовах будь-які спроби побудувати однополярний світ не можуть бути реалізовані на практиці, оскільки жоден із наявних центрів сили у світовій політиці не в змозі підпорядкувати своєму політичному керівництву величезний ареал, що все розширюється, міжнародних відносин, котрі здійснюються міжнародними міжурядовими та неурядовими організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Європейська конвенція про визнання юридичними особами міжнародних неурядових організацій (1986) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_683#Text
2. Дахно, І. І. (2009). Міжнародне економічне право: навч. посіб. Київ: Центр учб. літ.
3. Кіянка, І. (2009). Взаємодія держави і групи тиску в сучасному процесі України. *Науковий вісник*, № 4. URL: efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/viewer.html?pdfurl
4. Месхія, О. (2014). Генеза розвитку міжнародних організацій як інституціоналізованого механізму міжнародного співробітництва. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, № 6, с. 62–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_6_15
5. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
6. Beigberder, Y. (1992). *Le Role International des Organisations Non Gouvernementales*. Buxelles-Paris.
7. Global Annual Report, World Vision International (2021). URL: <https://www.wvi.org/publications/annual-report/2021-global-annual-report-world-vision-international>
8. Gloeckner, E. (2016). Foreign Agent Registration & Funding Restrictions for NGOs. URL: <https://nonprofitrisk.org/resources/articles/foreign-agent-registration-funding-restrictions-for-ngos/>
9. Lador-Lederer, J. J. (1968). *International Non-Governmental Organisations and Economic Entities: A Study in Autonomous Organization and Jus Gentium*. Leyden: A. W. Sythaff/ 327 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/israel-law-review/article/abs>
10. Meynaud, J. (1961). *Les Groupes de Pression Internationaux*. Lausanne, 560 p.
11. Non-Governmental Organizations (NGOs) in the United States. URL: <https://www.state.gov/non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states/>
12. Ripinsky, S., Van den Bossche, P. (2007). *NGO involvement in International Organizations: A Legal Analysis*. London: British Institute of International and Comparative Law.
13. Role of Governments and Nongovernmental Organizations (2016). URL: efaidnbmnnnibpcajpcgiclfndmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.sagepub.com%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fupm-
14. World Organisation Against Torture. URL: [access: https://www.omct.org/](https://www.omct.org/)
15. Yearbook of International Organizations (2021/22). URL: <http://www.uia.org/statistics/organizations/types-2021/22.pd>

REFERENCES

1. Yevropeiska konventsiiia pro vyznannia yurydychnymy osobamy mizhnarodnykh neuriadovykh orhanizatsii (1986). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_683#Text (in Ukrainian).
2. Dakhno, I. I. (2009). Mizhnarodne ekonomichne pravo: navch. posib. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury (in Ukrainian).
3. Kiianka, I. (2009). Vzaiemodiia derzhavy i hrupy tysku v suchasnomu protsesi Ukrainy. *Naukovyi visnyk*, № 4. URL: <efaidnbmnnibpajpcgglefindmkaj/viewer.html?pdfurl=http> (in Ukrainian).
4. Meskhiia, O. (2014). Heneza rozvytku mizhnarodnykh orhanizatsii yak instytutsionalizovanoho mekhanizmu mizhnarodnoho spivrobotnytstva. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, № 6, p. 62–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_6_15 (in Ukrainian.)
5. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii i Statut Mizhnarodnoho Sudu (1945). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text. (in Ukrainian.)
6. Beigberder, Y. (1992). *Le Role International des Organisations NonGouvernementales*. Buxelles-Paris (in English).
7. Global Annual Report, World Vision International (2021). URL: <https://www.wvi.org/publications/annual-report/2021-global-annual-report-world-vision-international> (in English).
8. Gloeckner, E. (2016). Foreign Agent Registration & Funding Restrictions for NGOs. URL: <https://nonprofitrisk.org/resources/articles/foreign-agent-registration-funding-restrictions-for-ngos/> (in English).
9. Lador-Lederer, J. J. (1968). *International Non-Governmental Organisations and Economic Entities: A Study in Autonomous Organization and Jus Gentium*. Leyden: A.W.Sythaff/ 327 p. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/israel-law-review/article/abs>. (in English).
10. Meynaud, J. (1961) *Les Groupes de Pression Internationaux*. Lausanne. 560 p. (in English).
11. Non-Governmental Organizations (NGOs) in the United States. URL: <https://www.state.gov/non-governmental-organizations-ngos-in-the-united-states/> (in English).
12. Ripinsky, S., Van den Bossche, P. (2007). *NGO involvement in International Organizations: A Legal Analysis*. London: British Institute of International and Comparative Law (in English).
13. Role of Governments and Nongovernmental Organizations (2016) URL: <efaidnbmnnibpajpcgglefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.sagepub.com%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2Fupm-> (in English).
14. World Organisation Against Torture. URL: access: <https://www.omct.org/> (in English).
15. Yearbook of International Organizations (2021/22). URL: <http://www.uia.org/statistics/organizations/types-2021/22.pdf> (in English).

Матеріал надійшов до редакції 07.09.2022 р.